

רמת-הנגב, קיבוץ שדה-בוקר

צ.י.ם במדבר

ארוע מספר 1 - יום חמישי ה- 9/12/04, ב' חנוכה תשס"ה

בשעה 16:00 במרכז ב-גוריון, קיבוץ שדה בוקר.

מרתון של יצירות שנכתבו על-ידי מלחינים יהודים בגטו טרזיינשטדט
לצד יצירות שנכתבו על-ידי מלחינים ישראלים צעירים
בהשראת יצירות אלה.

בתוכנית:

- סונטה לכינור ולפסנתר של ארווין שולהוף
- וואריציות על השיר "הן דמה בדמי זורם" מתוך הסונטה השביעית לפסנתר של ויקטור אולמן
- וואריציות על שיר מוראבי מתוך: שלישיית כלי קשת של גדעון קליין
- מבחר יצירות קאמריות של מלחינים ישראלים צעירים

מרתון של יצירות שנכתבו על-ידי מלחינים יהודים בגטו טרזיינשטדט:

בית טרזין בגבעת-חיים הוא מן המוסדות החינוכיים הייחודיים בארץ. על אף היותו ארכיון, מוזיאון ובית מדרש לזכר גטו טרזיינשטדט, עיקר פעולתו היא אמנותית ויצירתית ופניו קדימה, אל המשכיות של עשייה, בעיקר בקרב הדור הצעיר.

מידי קיץ נערך בבית טרזין סמינר של נגנים צעירים, העובדים יחדיו הן על יצירות קלאסיות שנוגנו בגטו והן על יצירות פרי עטם של מלחיני הגטו. בקיץ תשס"ד הצטרפו אל הנגנים כמה מלחינים צעירים, אשר למדו כמה מיצירותיהם של מלחיני הגטו ויצרו יצירות חדשות משלהם בהשראת כל מה שלמדו ושמעו.

מופע המנחה, הפותח את "צלילים במדבר" מספר 7, מוקדש לפירותיו של הקיץ האחרון. נאזין בו ליצירות פרי עטם של מלחינים צעירים, לצד יצירות של מלחינים אשר נספו בגטו. הפסיפס המגוון הזה של יצירות קאמריות מאת יוצרים יהודים בתחילת שנות הארבעים לצד יוצרים ישראלים צעירים בראשית דרכם מבקש לתת מקום של כבוד לחינויות, ליצירתיות, להשראה התרבותית, לאותה רוח ייחודית שנתנה טעם לחיים הקשים מנשוא בגטו, ואשר פועמת ביצירות החדשות המושמעות בבכורה.

ווריאציות על שיר עם מוראבי מתוך השלישייה לכלי-קשת מאת גדעון קליין (1919-1945):
מן היצירות החשובות ביותר שברפרטואר של הגטו, היווה מקור השראה לכתיבתן של כמה שלישיות כלי-קשת חדשות.

פרק הסיום של **הסונטה האחרונה לפסנתר מאת ויקטור אולמן (1898-1944)** מבוסס על שירם של רחל ויהודה שרת "הן דמה בדמי זורם" והסונטה לכינור ולפסנתר של ארווין שולהוף (1894-1942), הן שתי יצירות מופת נוספות, שנתנו השראתן ליצירות חדשות לפסנתר סולו ולפסנתר וכלי קשת.

במרתון מופיעים נגנים צעירים מן האקדמיות למוסיקה בירושלים ובתל-אביב, רובם מבין משתתפי סמינר הקיץ של בית טרזין.

לאירוע זה שלושה חלקים: כל חלק נפתח ביצירה של אחד ממלחיני הגטו ולאחריו אותן יצירות שנכתבו בהשראת היצירה הפותחת.

חלק ראשון: הסונטה לכינור ולפסנתר של ארווין שולהוף מקדימה את שתי רביעיות כלי-קשת של המלחינים הצעירים איל קסירר והילה טמיר. המיצג על פי סיפור חסידי לצ'לן שחקן של יוני ניב, יסיים את החלק הפותח של המרתון.

חלק שני: פרק הסיום מן הסונטה האחרונה לפסנתר של ויקטור אולמן ויצירות לפסנתר סולו ולרביעיית פסנתר של המלחינים הצעירים - דן זווילי, ניר כהן ואודי ברנר.

חלק שלישי: פרק השלישייה של גדעון קליין ופרקי שלישייה של המלחינים הצעירים - רועי הנדלר, זיו סלמה, גלעד הוכמן וזמר אלטיצר. עיבודו של נורי יעקובי לגרסתו של גדעון קליין לשיר "שכב בני" בנגינת כל הקשתנים, יסיים את המרתון.

כל אחד מחלקי המרתון ילווה בדברי הסבר.

בנוסף לתפקיד ההנצחה משמש בית טרזין גם כמקום מפגש לשורדים ולצאצאיהם. מאז שנת 1975 מתקיים בבית טרזין אירוע שנתי בו מתכנסים השורדים ובני משפחותיהם כדי לציון את יום השחרור שחל במאי 1945.

מייסדי הבית הקפידו מלכתחילה לערב את ילדיהם בנעשה בבית טרזין. המעורבות של הדור השני והשלישי היא תנאי הכרחי לשימור זיכרונותיהם של השורדים. רבים מבני הדור השני הפכו לפעילים נושאים בעול ונושאי תפקידים ומתקיימות פעילויות מיוחדות ל"דור ההמשך", הכוללות מפגשים וימי עיון.

החל משנת 1999 מתקיים בבית טרזין פרויקט ייחודי הנקרא "היסטוריה, מוסיקה וזיכרון" - במסגרת פרויקט זה מתקיים סמינר בן שבוע ימים של כיתות אמן למוסיקאים צעירים מהארץ ומחו"ל המוקדשות ליצירות שחוברו ובוצעו בגטו טרזין וליצירות שנוגנו בגטו. מטרת הפרויקט היא להנציח את היצירה האמנותית וליצור באמצעותה גשר בין צעירים ממדינות שונות ובין העבר, ההווה והעתיד. **במסגרת זו התקבצו השנה מלחינים ישראלים צעירים לכתוב יצירות חדשות בהשראת המוסיקה של מלחיני הגטו וכך נולד הרעיון של המרתון, הפותח השנה את "צלילים במדבר".**

דברי הסבר על המלחינים הצעירים החשתתפים במרתון, ויצירותיהם:

הילה טמיר (1976) אינונציות לרביעיית מיתרים -

סיימה השנה בהצטיינות תואר ראשון בקומפוזיציה באקדמיה בתל-אביב. כעת לומדת לתואר שני משולב בקומפוזיציה ומוסיקולוגיה באוניברסיטת תל-אביב. יצירותיה מבוצעות בארץ ובחו"ל. היצירה "אינונציות לרביעיית מיתרים" בוצעה בחג המוסיקה הישראלית האחרון. יצירתה "שלושה מבטים על בריאת האדם" זכתה במקום הראשון בתחרות הקומפוזיציה הבין-לאומית לנושאים יהודיים, ובמסגרת זו בוצעה בלוס-אנג'לס.

על היצירה: מדובר בקבוצה של יצירות קצרות שנכתבו בתקופות שונות. עקרונות מבניים מאחדים את כל הרביעיות: כמו האינונציות הבארוקיות, גם אלה יצירות קצרות ומתומצתות רעיונית, חד-פרקיות, ובמידה רבה קונטרפונקטיות - ומכאן שמן "אינונציות", בדומה לכותרת שנתן באך ליצירות קצרות שיש בהן שילוב של יצירתיות ורב-קוליות.

איל קסירר (1985) "בעיקר מילים" לרביעיית כלי קשת (2003) -

בוגר התיכון למדעים ולאמנויות בירושלים של העמותה למצוינות בחינוך, בכיתת הקומפוזיציה של מיכאל וולפה וישראל שרון. יצירותיו של איל קסירר נוגנו בקונצרטים רבים בתיכון למדעים ולאומניות. כמו כן, עיבודים משלו בוצעו ברחבי הארץ על-ידי התזמורת הקאמרית הקיבוצית, מקהלת "מורן" וכן בקונצרט שירי דוד זהבי בפסטיבל "צלילים במדבר" מספר 6 אשתקד.

על היצירה: שני קטעים לרביעיית כלי קשת נכתבו בתקופות שונות. את שני הפרקים, השונים בטכניקת כתיבתם, מאחד נושא תמטי אשר מהווה את בסיס היצירה. הפרק הראשון נכתב בהשראת שיטת שנים-עשר הטונים ומעוצב כמעין קנון. הפרק השני מושפע מכתבתו של שוסטקוביץ' לרביעיות מיתרים וכתוב ברובו על נושא יחיד.

יוני ניב, "לא כלום" -

בוגר התיכון למדעים ולאמנויות בירושלים, תלמידים של פרופ' אנדרה היידו לקומפוזיציה, וד"ר דודו סלע לצ'לו. זוכה מלגות קרן התרבות אמריקה-ישראל בשנים 1998-2001. משתתף באנסמבל "האומן ח"י". הופיע בעבר בפסטיבל "צלילים במדבר" עם יצירתו "שירי עמים" לארבעה צ'לנים וזמר.

על היצירה: היצירה "לא כלום" מבוססת על סיפורים וניגונים חסידיים.

אודי ברנר (1980) רביעיית פסנתר (1997) -

אחד המלחינים הצעירים הבולטים בארץ. יצירותיו של אודי ברנר מבוצעות ברחבי הארץ על ידי תזמורות והרכבים שונים. בנוסף, הוא מרבה לכתוב מוסיקה לתאטרון. הוא משמש נגן ויולה בהרכבים שונים ומורה למוסיקה במספר בתי ספר. בוגר האקדמיה למוסיקה – תל-אביב בהדרכתו של מר גיל שוחט. זוכה מלגת קרן התרבות אמריקה-ישראל לשנים 2003-2005.

על היצירה: יצירה המבוססת על עקרון הניגודיות אשר בא לידי ביטוי בין שני פרקים ובין הנושאים שבכל פרק. היצירה מושפעת הן משפתו המוסיקלית של ברטוק והן מרעיונות אותם מצא ברביעיית הפסנתר בסול מינור של מוצרט.

דן זוילי (1980) "אולמן וקליין משחקים דמקה" לפסנתר סולו -

החל בלימודי פסנתר בגיל 8, תחת הדרכתה של גב' רעיה אהרונוביץ', בקונסרבטוריון העירוני באר-שבע. בשנים 2000-2002 היה תלמידו של פרופ' ודים מונסטירסקי, וכעת, עם סיום האקדמיה, לומד תחת הדרכתו של מר איתן גלברזון. דן זוילי מרבה לנגן מוסיקה קאמרית וכן מרבה לבצע בכורות של יצירות חדשות - פרי עטם של מלחינים צעירים, ביניהם הקונצ'רטו לפסנתר ולתזמורת של עומר זלבר, פסטיבל "צלילים במדבר" 2002. כמו-כן הופיע אשתקד במסגרת "צעירים במרכז". הוא זוכה מלגות קרן התרבות אמריקה-ישראל לשנת 2002/3. דן זוילי החל את לימודי הקומפוזיציה בשנה שעברה אצל ולדימיר שקולניק.

על היצירה: היצירה בנויה מכוראל הכתוב ברוחו של הפרק המסיים מתוך הסונטה של אולמן (המבוצעת בקונצרט הערב), וסדרה של 6 וריאציות המבוססות על הנושא מהכוראל. הוריאציה האחרונה היא בעצם ציטוט מתוך השיר "שכב בני", שעובד על ידי קליין בטרזין, כאשר המנגינה מופיעה בסולם מז'ורי (ולא במינור, כמו בשיר), האווירה היא חלומית, מלאת תקווה ואופטימיות - דבר המכניס את היצירה לממדים צנועים יותר.

ניר כהן (1985) "סוויטה" לרביעיית פסנתר -

יליד ירושלים. החל את לימודי הפסנתר בגיל 11 אצל דמיטרי בוריסובקי, ואחר-כך במשך כמה חודשים אצל יצחק קוסוב. למד במגמת המוסיקה בתיכון למדעים ולאמנויות בירושלים בכיתתם של ד"ר בת-שבע רובינשטיין, מיכאל זולפה, פרופ' אנדרה היידו וישראל שרון. יצירותיו נוגנו בקונצרטים במסגרת בית הספר, ועיבודים שלו נוגנו על ידי תזמורות שונות, בין השאר בפסטיבל "צלילים במדבר" מספר 6.

על היצירה: תחילתה של היצירה כפרק וריאציות לשלישיית מיתרים, אשר עומד כיום במרכז היצירה, והוא נכתב בקורס הקיץ של "בית טרזין" שהתקיים בקיבוץ גבעת-חיים ביולי האחרון. בהזמנת הפסטיבל חזרתי אל היצירה ועיצבתי אותה מחדש כסוויטה בת חמישה פרקים לרביעיית פסנתר. הפרק הפותח הוא פרלוד, בשפתם ההרמונית של מלחיני האוונגרד. הפרק השני הוא פרק סקרצו שובבי, חסר זיקה אל המבנה המסורתי, ויש בו ציטוט מברטוק. הפרק השלישי הוא כאמור פרק וריאציות לשלישיית כלי הקשת, ללא פסנתר. הפרק הרביעי, "ליד", שיר אמנותי, בהשראת טקסט שנכתב בגטו וכותרתו הוא "und der regen rinnt" (והגשם יורד), כתוב לוילה ככלי סולו. הפרק המסיים, ריקוד בסגנון הג'יג חוזר מחד לסגנון הפולפוני של באך, ומאידך לסגנון האמנותי הישראלי.

גלעד הוכמן (1982) "Brief Memories" לשלישיית כלי-קשת (2004) -

יליד ישראל. אחד מבולטי המלחינים הצעירים בישראל. יצירותיו ועיבודיו המוסיקאליים בוצעו ועתידיים להתבצע על-ידי אנסמבל "מוסיקה נובה", אנסמבל "קפריזמה", "קשת אילון", התזמורת הקאמרית הישראלית, התזמורת הסימפונית - חיפה, תזמורת סימפונט רעננה ועל-ידי טובי הסולנים והאנסמבלים בארץ, בקונצרטים בעולם ומעל גלי האתר. תלמידו לשעבר של איליה חייפץ ותלמידו של גיל שוחט, איתו לומד כיום לקראת התואר השני בקומפוזיציה באקדמיה הישראלית למוסיקה שבאוניברסיטת תל-אביב. זוכה מלגת "קרן התרבות אמריקה-ישראל", מלגת "קרן רונן לאמנויות" ומלגות הצטיינות רבות מטעם האקדמיה הישראלית למוסיקה.

הנגנים המשתתפים בפרוייקט:

כינור:

משה אהרונוב
ניצן קנטי
ליאור קמינצקי

ויולה:

איילת קביליו
לוטם ביידר
אמיר ונדרהל

צ'לו:

יוני עציון
מיכאל אסף
יונתן ניב

פסנתר:

דן זוילי
אנדי פלדבאו
אנה שטירוב
אסף קליינמן

סקסופון סופראן:

רועי אזולאי

זימרה:

יונתן ניב